

3. WSPÓLNA EUROPA – WARTOŚCI I PRAWA

➤ Dlaczego integracja Europy szybciej zachodzi w sferze gospodarki niż polityki? I czy można mówić o jakiejś integracji w sferze kultury?

BARDZO KRÓTKA HISTORIA INTEGRACJI

Na początku lat pięćdziesiątych powojenna idea integracji europejskiej zaczęła nabierać instytucjonalnych kształtów. W roku 1952 na mocy traktatu paryskiego powstała najstarsza z trzech wspólnot – **Europejska Wspólnota Węgla i Stali**, w skład której weszły Belgia, Francja, Holandia, Luksemburg, Niemcy i Włochy. Jej celem nie był wyłącznie rozwój gospodarczy – równie ważną rolę miała odgrywać sama współpraca w korzystaniu ze strategicznych surowców militarnych i wspólna kontrola nad nimi, dzięki czemu twórcy wspólnoty (głównie politycy z ugrupowań chadeckich) chcieli zapobiec konfliktom zbrojnym. Podobny polityczno-ekonomiczny charakter miała powołana przez te same państwa w roku 1958 **Europejska Wspólnota Energii Atomowej**.

W tym samym roku i na mocy tych samych traktatów rzymskich z 25 marca 1957 roku rozpoczęła też działalność najważniejsza z trzech wspólnot – **Europejska Wspólnota Gospodarcza**. Jej celem było stworzenie **wspólnego rynku ekonomicznego**, w którym obowiązywać będą zasady wolnego przepływu osób, towarów, kapitałów i usług w ramach jednego obszaru celnego. Zostało to ostatecznie potwierdzone i wprowadzone w życie przez **Jednolity Akt Europejski** z roku 1987. Od 1967 roku te trzy wspólnoty posiadały wspólne organy, w tym także zgromadzenie parlamentarne. W połowie lat siedemdziesiątych zainicjowano regularne spotkania i konsultacje przywódców państw członkowskich, a w roku 1979 odbyły się pierwsze bezpośrednie wybory do **Parlamentu Europejskiego**. Do wspólnot przystępowały też kolejne państwa: Dania, Irlandia i Wielka Brytania (1973), Grecja (1981), Hiszpania i Portugalia (1986).

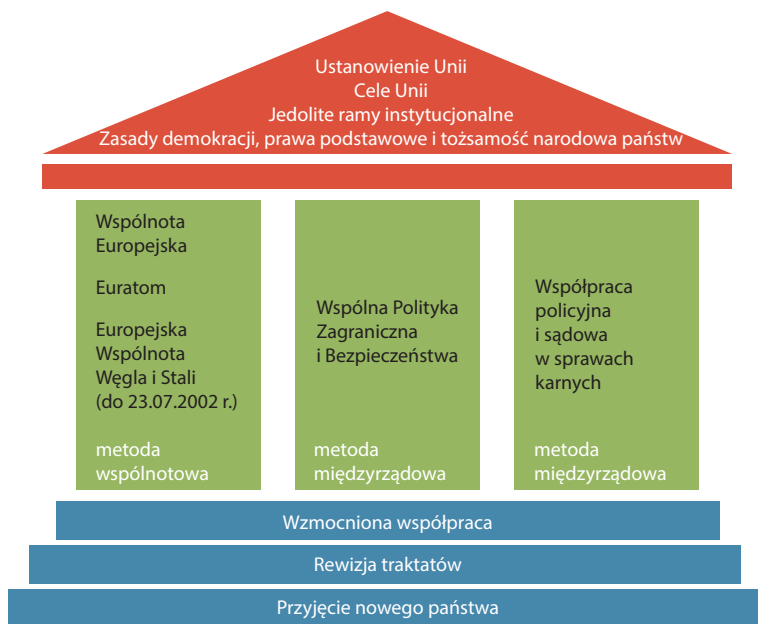
Przełomem w integracji europejskiej był **traktat z Maastricht** z 1992 roku. Na jego mocy

▲ Założyciele Unii Europejskiej. Na zdjęciu od lewej: Jean Monnet i Robert Schumann.

powstała **Unia Europejska**. Składa się ona z trzech filarów. Są to: Gospodarcze Wspólnoty Europejskie (dawna EWG i dwie pozostałe organizacje), Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa oraz współpraca w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych. W pierwszym filarze dominuje ustawodawstwo unijne, w filarze drugim i trzecim decydującą rolę odgrywają nadal uzgodnienia międzyrządowe (zob. schemat „Model prawny Unii Europejskiej” na s. 156). Podział kompetencji oddaje zatem nierówność tempa integracji; w kwestiach gospodarczych zaszła ona znacznie dalej niż w kwestiach politycznych.

Model prawny integracji europejskiej

Źródło: Oprac. na podst. *Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej* [dostęp: 10 października 2019], <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=LEGISSUM%3A4301854> oraz Jan Barcz (red.), *Instytucje i prawo Unii Europejskiej*, wyd. 3, Warszawa 2012.

▲ *Dowiedz się, na mocy jakiego traktatu przekształcono Unię Europejską w jednolitą organizację międzynarodową.*

„OJCOWIE–ZAŁOŻYCIELE” ZJEDNOCZONEJ EUROPY

Robert Schuman (1886–1963), polityk francuski, prawnik; w latach 1948–1953 minister spraw zagranicznych Francji; autor tzw. planu Schumana (1950) oraz jeden z inicjatorów powołania w 1951 roku Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali; 1958–1960 przewodniczący Parlamentu Europejskiego.

Jean Monnet (1888–1979), francuski działacz gospodarczy, polityk; w 1947 roku został generalnym komisarzem Narodowego Zarządu Planowania, a następnie Pełnomocnikiem Planu Modernizacji Francji; twórca memorandum w sprawie integracji Europy w 1949 roku (zaakceptowane przez rząd francuski propozycje nazwane zostały planem Schumana i stały się podstawą do powołania EWWiS); 1952–55 pierwszy przewodniczący Wysokiej Władzy, naczelnego organu EWWiS.

Konrad Adenauer (1876–1967), niemiecki mąż stanu, polityk RFN, jeden z twórców procesu jednoczenia Europy; kanclerz RFN w latach 1949–1963; 1955 roku wprowadził RFN do NATO i Unii Zachodnioeuropejskiej, a w 1957 roku do EWG.

Alcide de Gasperi (1881–1954), włoski mąż stanu; premier Włoch w latach 1945–1953; współautor i realizator koncepcji integracji europejskiej; współtwórca Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali.

Czy znasz nazwiska pozostałych „ojców” zjednoczonej Europy? Poszukaj informacji na ich temat w internecie i sporządź krótką notatkę biograficzną jednego z tych wizjonerów.

Traktat z Maastricht wprowadził wiele zmian instytucjonalnych w strukturach decyzyjnych Wspólnot, wzmocnił też rolę Parlamentu Europejskiego. Ustanowił również **obywatelstwo europejskie** – obywatele Unii otrzymali prawo do swobodnego poruszania się i przebywania na obszarze państw członkowskich, prawo do głosowania i kandydowania w wyborach lokalnych i do Parlamentu Europejskiego, bez względu na miejsce zamieszkania, a także ochrony zapewnianej przez władze dyplomatyczne i konsularne, zgłaszania petycji do Parlamentu Europejskiego i skarg do **Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich**. Traktat z Maastricht doprowadził też ostatecznie, choć nie bez przeszkód, do unii gospodarczej i walutowej oraz znacznie poszerzył obszar integracji (prowadzenie wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa oraz współpraca w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych).

Już po wejściu w życie tego traktatu Unia przyjęła w 1995 roku trzech nowych członków – Austrię, Finlandię i Szwecję. Widząc perspektywę rozszerzenia Unii na kraje postkomunistyczne, przyjęto w 1997 roku **traktat amsterdamski**, w którym powiększono zakres spraw podległych prawodawstwu unijnemu w dziedzinie bezpieczeństwa i sprawiedliwości, zwiększono kompetencje Parlamentu Europejskiego oraz zasięg decyzji podejmowanych kwalifikowaną większością głosów. Częścią porządku prawnego Unii stało się też **porozumienie z Schengen***. Przyjęto też dokument pod nazwą **Agenda 2000**, w którym zapowiedziano się m.in. dogłębną reformę polityki rolnej i finansowej, niezbędnej w przy-

Unia Europejska i kraje ubiegające się o członkostwo

Uwaga: Wielka Brytania wystąpiła z Unii Europejskiej 31.01.2020 r.

Źródło: Opracowanie własne.

▲ *Przedstaw kolejność wstępowania do Unii Europejskiej państw byłego bloku wschodniego. Z czego ona wynikała?*

* Porozumienie zawarte 14 VI 1985 i 19 VI 1990 r. w sprawie zniesienia kontroli na granicach między państwami-sygnatariuszami UE. Do tzw. strefy Schengen (od nazwy miejscowości, gdzie podpisano umowę) przystąpiło większość krajów Unii.

padku rozszerzenia Unii o uboższe państwa Europy. W roku 2000 na **szczybie w Nicei** szefowie państw i rządów krajów UE osiągnęli porozumienie w sprawie reformy Unii i jej kształtu po rozszerzeniu. Końcowy traktat określił skład i strukturę przyszłej Komisji Europejskiej, nowy podział głosów w Radzie UE oraz jeszcze bardziej rozszerzył zakres decyzji podejmowanych kwalifikowaną większością głosów.

Z początkiem 2003 roku Unia gotowa była na rozszerzenie i rozpoczęcie ostatniego etapu negocjacji. **1 maja 2004 roku** do grona państw Unii dołączyło aż 10 państw: Cypr, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Słowacja, Słowenia i Węgry. W 2007 roku członkami UE stały się także Bułgaria i Rumunia, a w 2013 roku Chorwacja. Oficjalnymi kandydatami są Albania, Czarnogóra, Macedonia Północna, Serbia i Turcja, potencjalnymi – pozostałe państwa bałkańskie (zob. mapę na końcu lekcji).

Rozszerzenie Unii w 2004 roku o państwa Europy Środkowej (o którym była mowa w lekcji „Mur runął” na s. 129–131) wymagało daleko idących zmian instytucjonalnych i reformy wielu dziedzin unijnej polityki, na czele ze **Wspólną Polityką Rolną** (ang. *Common Agricultural Policy* – CAP). Efektem pracy Konwentu ds. Przyszłości Europy, na czele którego stanął były prezydent Francji Valéry Giscard d’Estaing, była **Konstytucja dla Europy**. Konstytucja ta została przyjęta przez rządy 25 państw członkowskich w 2004 roku, nie weszła jednak w życie, gdyż została odrzucona w referendum ratyfikacyjnych przez Francję i Holandię. Trwający impas zdołano przełamać dopiero za prezydencji niemieckiej, kiedy na czele rządu Niemiec stanęła kanclerz Angela Merker. Większość ważnych zapisów konstytucji powtórzono w nowym dokumencie, który został zaakceptowany przez rządy wszystkich państw UE w 2007 roku jako **traktat lizboński** (z ramienia Polski podpisał go prezydent Lech Kaczyński). Pomimo że traktat ten został odrzucony w referendum w Irlandii (tego wymagała konstytucja tego kraju), po udzieleniu przez Radę Europejską odpowiednich gwarancji (wyższości prawa krajowego w zakresie spraw obyczajowych, socjalnych i neutralności wojskowej), wszedł ostatecznie w życie 1 grudnia 2009 roku i tym samym stał się obowiązującym prawem we wszystkich krajach Unii Europejskiej.

CO ZAWIERA TRAKTAT KONSTYTUCYJNY?

Traktat składa się z czterech części. Pierwsza określa wartości, cele i kompetencje poszczególnych organów, procedury decyzyjne i instytucje UE, a także kwestie obywatelstwa, życia demokratycznego, finansów i oficjalnych symboli UE. Druga obejmuje Kartę praw podstawowych, którą przyjęto na szczycie w Nicei, a teraz nadano jej moc prawnotraktatową*. W części trzeciej mowa jest o politykach (czyli obszarach działania) Unii oraz zasadach jej funkcjonowania. Część czwarta zawiera przepisy ogólne, między innymi określa procedurę przyjmowania konstytucji i wprowadzania do niej poprawek.

Zgodnie z traktatem konstytucyjnym państwa członkowskie Unii w pewnych dziedzinach mogą działać samodzielnie, posiadając **kompetencje wyłączne** (unia celna, konkurencja w kontekście rynku wewnętrznego Unii, polityka pieniężna dla państw strefy euro, zachowanie morskich zasobów biologicznych, wspólna polityka handlowa), ale w wielu istotnych sprawach zachowują **prawo samodzielne działanie**, ponieważ są to **kompetencje dzielone** (rynek wewnętrzny, niektóre aspekty polityki społecznej, zdrowia publicznego, badań i rozwoju technologicznego itd.), a także rolnictwo i rybołówstwo, ochro-

* Wielka Brytania i Polska ograniczyły stosowanie niektórych zapisów Karty przez przyjęcie dodatkowego protokołu. Zastrzegły w nim, że będą respektować tylko te, które nie są sprzeczne z obowiązującym prawem krajowym. Pewne zastrzeżenia do Karty zgłosiły również Czechy, ale nie miały one charakteru wiążącego.

na środowiska naturalnego, ochrona konsumentów, transport i inne). Natomiast w kilku istotnych dziedzinach życia publicznego działania Unii są tylko dodatkowe w stosunku do uprawnień państwa – są działaniami wspierającymi, koordynującymi lub uzupełniającymi (ochrona zdrowia, przemysł, kultura, turystyka czy edukacja).

Które rozwiązania zawarte w konstytucji są zgodne z ideą Europy federalistycznej, a które z ideą Europy narodów? Uzasadnij swoją odpowiedź.

Ponadto wprowadzono dwa nowe stanowiska w unijnych władzach: **przewodniczącego Rady Europejskiej** oraz **ministra spraw zagranicznych UE**, który odpowiada za prowadzenie wspólnej polityki zagranicznej i polityki bezpieczeństwa, uzgodnionej przez państwa członkowskie, „w duchu lojalności i wzajemnej solidarności”. Jakkolwiek Unia stara się mówić „jednym głosem”, to praktyka ostatnich lat pokazuje, że często jest to niezwykle trudne, dlatego też każde państwo ma prawo wstrzymać się od głosu i nie brać udziału we wspólnych działaniach Unii w zakresie bezpieczeństwa i polityki zagranicznej.

▲ Spotkanie Rady Unii Europejskiej 5 marca 2020 roku w Brukseli. Ministrowie środowiska i klimatu rozmawiali o konkretnych krokach, jakie należy podjąć, aby kraje UE osiągnęły neutralność klimatyczną do 2050 roku.

Traktat wprowadza też nowy system głosowania w Radzie Unii **większością kwalifikowaną**, co oznacza, że za wnioskiem opowiedzieć się musi koniecznie co najmniej 55 proc. państw członkowskich reprezentujących 65 proc. obywateli Unii (w praktyce oznacza to 16 z 28 państw). Decyzje może zablokować tzw. **mniejszość blokująca**, składająca się z co najmniej czterech państw reprezentujący ponad 35 proc. ludności UE. Procedura ta nazywana jest również **zasadą podwójnej większości**.

ZASADY I IDEAŁY

Unia Europejska jest związkiem państw, które część swoich suwerennych uprawnień przekazały **ponadnarodowym instytucjom**, część nadal zachowały dla siebie, a w części uzgadniają i koordynują swoją politykę w porozumieniu z innymi państwami członkowskimi. Taki twór jest ewenementem w historii; w jakiejś mierze przypomina klasyczne rozwiązanie federacyjne, ale proces podejmowania decyzji w Unii jest o wiele bardziej złożony. Kolejne międzyrządowe konferencje i traktaty wprowadzają instytucjonalne zmiany, stąd ostateczny kształt Unii jest nawet dziś trudny do przewidzenia. Unia skutecznie realizuje bowiem zasadę różnorodności w jedności: nie wymusza integracji w stopniu większym, niż życzyłyby sobie tego państwa członkowskie, jakkolwiek wspólnotowe instytucje wywierają na nie jednak pewną presję.

Mam nadzieję, że zasada solidarności obejmie też europejskie mrówki.

Institucje unijne funkcjonują, kierując się dwoma zasadami: **pomocniczości** (subsydiarności) i **solidarności**. Zgodnie z zasadą pomocniczości rządy państw narodowych, a nawet mniejsze jednostki administracyjne – samorządy lokalne różnego szczebla – powinny decydować o tym, co dotyczy wyłącznie ich samych; pomocniczość Unii polega tu jedynie na finansowym wspomaganie lokalnych przedsięwzięć. Instytucje unijne decydować mają zatem jedynie o tych sprawach, które zostały szczególnie określone w traktatach. Z kolei zasada solidarności polega na tym, że państwa bogatsze wpłacają do wspólnej kasy więcej niż państwa uboższe. Tym samym **poziom życia** mieszkańców Unii ulega stopniowo **wyrównaniu**, to znaczy rośnie w państwach biedniejszych – przykładem są tu Hiszpania i Irlandia. Pomoc z unijnej kasy kierowana jest zarówno do uboższych państw narodowych, jak i do konkretnych regionów tych państw, jeśli znajdują się one w trudnej sytuacji ekonomicznej, a potrafią przedstawić projekty przedsięwzięć służących jej poprawie – takiego choćby jak budowa oczyszczalni ścieków czy drogi. Często przedsięwzięcia takie mają charakter ponadnarodowy i realizuje się je w ramach **euromiejscowości** – dotyczy to na przykład ochrony środowiska naturalnego. Można więc powiedzieć, że współpraca europejska zbliża do siebie ludzi i narody, ale wcale ich nie ujednocila. Przeciwnie, Unia wspomaga wiele programów służących zachowaniu kulturowej różnorodności kontynentu.

▲ 25 listopada 2019 roku Parlament Europejski obchodził Międzynarodowy Dzień Eliminacji Przemocy wobec Kobiet. Budynek z tej okazji oświetlono pomarańczowym światłem.

Mówi się, że różnorodność kulturowa Europy przypomina mozaikę – w odróżnieniu od metafory tygla kulturowego, którą posługujemy się, opisując Amerykę Północną. Tygiel ma być miejscem stapiania się kultur w jedną całość, w jednorodną mieszaninę. Poszczególne elementy wrzucone do niego tracą indywidualne cechy, zmierzając do ujednoclenia. Mozaika europejska pozostaje natomiast układanką składającą się z wielu różnobarwnych elementów, które zachowują dużą odrębność. Czy koncepcje zjednoczeniowe można postrzegać jako zbliżanie się do koncepcji tygla? Jakich argumentów możesz użyć na poparcie swojej opinii?

Z Ż Y C I A W Z I Ę T E

Integracja europejska może nie podobać się wszystkim, jednak nawet najwięksi eurosceptycy akceptują przynajmniej jeden jej aspekt – wolność przemieszczania się między państwami bez kontroli dokumentów i bagażu. W 1985 roku Belgia, Francja, Holandia, Luksemburg i Niemcy podpisały umowę w Schengen znoszącą kontrolę na granicach. W latach dziewięćdziesiątych i następnych dołączyło do nich większość krajów UE, w tym Włochy, Hiszpania, Portugalia, Grecja, Dania, Finlandia, z wyjątkiem Wielkiej Brytanii i Irlandii, a także Bułgarii, Chorwacji, Cypru i Rumunii. Umowę podpisały za to cztery kraje spoza Unii – Islandia, Norwegia, Szwajcaria i Liechtenstein. Od 1 stycznia 2008 r. również Polska znalazła się w strefie Schengen. Kontrola graniczna

pozostała jedynie na tych granicach Polski, które stanowią zewnętrzne granice całej Unii. Mieszkaniec Warszawy, jadąc na wakacje do Portugalii, mógłby więc – gdyby nie zmęczenie – zatrzymać się dopiero przed hotelem w Lizbonie. Obecnie, czyli w 2019 roku, najważniejszym problemem i wyzwaniem dla przyszłości całej strefy jest kryzys migracyjny w Europie wywołany napływem setek tysięcy uchodźców. W związku z zaistniałą sytuacją na niektórych granicach wewnętrznych strefy wprowadzono kontrolę, planowane jest również wzmocnienie Agencji Straży Granicznej i Przybrzeżnej.

Oprac. na podst. *Strefa Schengen: wszystko, co musisz wiedzieć o europejskiej strefie bez granic wewnętrznych*, 18.06.2019 [dostęp: 17 października 2019], <https://www.europarl.europa.eu/news/pl/headlines/security/20190612STO54307/strefa-schen-gen-wszystko-co-musisz-wiedziec-o-europejskiej-strefie-bez-granic>

PRAWO WSPÓLNOTOWE

Prawo wspólnotowe (fr. *acquis communautaire*) to ogół aktów prawnych przyjętych przez Wspólnoty Europejskie – I filar Unii Europejskiej. Obowiązuje w każdym państwie członkowskim na równi z prawem państwowym, a niektóre jego normy są wobec tego prawa nadrzędne. Komisja Europejska odpowiedzialna jest za to, by prawa te nie były ze sobą sprzeczne. Prawo wspólnotowe ma swe źródła niepisane (orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości, zasady prawa poszczególnych państw i niektóre zasady prawa międzynarodowego, praktyka prawnicza) i pisane. Źródła pisane mają charakter zewnętrzny (umowy międzynarodowe zawierane przez Wspólnoty jako całość i umowy wiążące zawierane przez jej członków jako osobne podmioty prawa) oraz wewnętrzny. Źródła wewnętrzne dzielą się na pierwotne i wtórne. **Źródła pierwotne** to traktaty ustanawiające Wspólnoty, natomiast **źródła wtórne** to rozporządzenia, dyrektywy, decyzje, zalecenia i opinie.

- **Rozporządzenie** – obowiązuje w całości w każdym kraju UE z bezpośrednią mocą wiążącą, co znaczy, że nie wymaga przełożenia na wewnętrzne akty prawne państw członkowskich. Rozporządzenie bezpośrednio dotyczy obywateli Unii – nadaje im prawa i nakłada obowiązki. Tekst rozporządzenia określa zarówno cel, który ma zostać z jego pomocą osiągnięty, jak i środki, które mają być wykorzystane. Jeśli prawo wewnętrzne jakiegoś państwa członkowskiego jest z nim sprzeczne, musi zostać zmienione i dostosowane. Rozporządzenia podstawowe wydaje zwykle Rada UE, a wykonawcze – Komisja Europejska. Państwa członkowskie, osoby prawne i osoby fizyczne mogą zaskarżyć rozporządzenia do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości o niezgodność z prawem pierwotnym Wspólnoty.

- **Dyrektywa** – wydaje ją Rada UE samodzielnie lub wspólnie z Parlamentem Europejskim. Dyrektywa określa cel i termin jego osiągnięcia, ale pozostawia państwom członkowskim swobodę w doborze środków realizacji tego celu, wymaga zatem przełożenia na akty prawa wewnętrznego. Dyrektywa może być adresowana do wszystkich lub tylko niektórych państw członkowskich. Ma moc nadrzędną wobec prawa państwowego; państwa, które nie wprowadzą w życie jej w terminie, mogą być pozwane przez Komisję Europejską przed Trybunał Sprawiedliwości i odpowiadać za szkody wyrządzone obywatelom na skutek braku stosownych regulacji.

- **Decyzja** – skierowana jest do konkretnego adresata, nakazując mu określone zachowanie. Decyzja jest dla adresata wiążąca i obowiązuje go bezpośrednio, nie potrzebuje więc aktów wykonawczych. Adresatem decyzji mogą być nie tylko państwa, ale też inne podmioty prawne, np. przedsiębiorstwa łamiące zasady konkurencji. Decyzje wydaje Komisja Europejska, może je też wydawać Rada UE.

• **Zalecenia i opinie** – nie mają charakteru wiążącego, ale państwa europejskie starają się mimo to do nich stosować. Zalecenia wydają instytucje europejskie z własnej inicjatywy, opinie natomiast na wniosek zainteresowanego podmiotu. Zalecenia wydają Rada UE, Komisja Europejska i Parlament Europejski. Komitet Ekonomiczno-Społeczny wydaje jedynie opinie.

Państwa członkowskie powinny:

1. wspierać prawo do dobrej jakości i włączającego kształcenia, szkolenia i uczenia się przez całe życie oraz zapewnić wszystkim osobom szanse rozwijania kompetencji kluczowych poprzez pełne wykorzystanie dokumentu „Kompetencje kluczowe w procesie uczenia się przez całe życie – europejskie ramy odniesienia” (...) oraz
 - 1.1. wspierać i wzmacniać rozwijanie kompetencji kluczowych od najmłodszych lat i przez całe życie, przez wszystkie osoby, w ramach krajowych strategii uczenia się przez całe życie;
 - 1.2. wspierać wszystkie osoby uczące się, w tym te znajdujące się w niekorzystnej sytuacji lub mające specjalne potrzeby, w realizacji swojego potencjału.

Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 roku w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie

EUROENTUZJAŚCI I EUROSCEPTYCY

W XX wieku pojawi się naród niezwykle wielki. Ten naród będzie wielki, co nie przeszkodzi mu być wolnym. Będzie sławny, bogaty, myślący, pokojowy, serdeczny. Ten naród będzie się nazywał: Europa. Nazywać się będzie Europą w XX w. i w wiekach następnych.

Wiktor Hugo (1802–1885), francuski poeta, dramaturg i powieściopisarz

Ani rozszerzenie Unii, ani zacieśnienie współpracy państw członkowskich nie jest procesem, który wszystkie rządy i wszyscy obywatele witają z jednakową radością. Obok tzw. **euroentuzjastów** w każdym państwie, zwłaszcza w Wielkiej Brytanii, ale okresowo także w Danii, Irlandii czy ostatnio Włoszech, żyje tak wielu **eurosceptyków**, że pod ich naciskiem rządy narodowe spowalniają proces integracji. Ich wpływ na opinię publiczną był na tyle duży, że w krajach tych w wyniku referendum odrzucone zostały podstawowe traktaty wspólnotowe: w Danii traktat z Maastricht, a w Irlandii traktat z Nicei (oba kraje przyjęły te traktaty po burzliwej kampanii w następnym referendum, ale Dania w wersji z poprawkami). Jednak nawet w krajach, w których referendum nie trzeba powtarzać, przewaga zwolenników integracji nad jej przeciwnikami nie jest wielka. Jeszcze mniejsza była przewaga zwolenników rozszerzenia Unii na kraje Europy Środkowej nad przeciwnikami tego procesu. Po wielkim kryzys gospodarczym 2008 roku dominuje już przeświadczenie, że UE nie należy dalej rozszerzać. Politycy skrajnej lewicy i prawicy we Włoszech i Francji obiecują swoim elektoratom wyjście ze struktur unijnych.

Wielu obywateli Unii ma poczucie, że proces integracji zachodzi ponad ich głowami, że na sprawy rozpatrywane w Brukseli i Strasburgu mają wpływ jeszcze mniejszy niż na życie publiczne swego kraju. Frekwencja w wyborach do Parlamentu Europejskiego nie jest wysoka, a w każdym razie niższa niż w wyborach krajowych. Eurosceptycy nie chcą oddawać

decyzji – znacząco coraz liczniejszych i ważniejszych – w ręce „brukselskich biurokratów”, obawiają się również utraty narodowej tożsamości. Z kolei euroentuzjaści podkreślają konieczność integracji kontynentu, wskazując przy tym na wymierne korzyści ekonomiczne tego procesu. Za bezpodstawne uważają też obawy o utratę narodowej tożsamości. Eurosceptycy wołają więc mówić za de Gaulle’em o „**Europie ojczyzn**”, wspólnocie suwerennych państw narodowych, euroentuzjaści natomiast chcieliby stworzyć **europejską federację** i kształtować **ponadnarodową tożsamość europejską**.

Wejść na stronę internetową Parlamentu Europejskiego i przyjrzyj się wynikom wyborów w 2019 r. Kogo uznałbyś w nich za zwycięzcę: euroentuzjastów czy eurosceptyków? Uzasadnij swoją odpowiedź.

S Ł O W N I C Z E K O B Y W A T E L S K I

ZASADA POMOCNICZOŚCI (SUBSYDIARNOŚCI)

– wywodząca się z chrześcijańskiej nauki społecznej zasada, zgodnie z którą obywatelom i wspólnotom samorządowym powinno być pozostawione prawo swobodnego działania, państwo ma im zaś służyć pomocą jedynie wtedy, gdy z czymś nie mogą dać sobie rady. W Unii Europejskiej subsydiarność jest rozumiana jako konieczność podejmowania wszystkich decyzji na jak najniższym szczeblu.

PRAWO UNII EUROPEJSKIEJ – UE ma osobowość prawną i własny system prawny, odmienny od międzynarodowego. Prawo UE ma bezpośredni lub pośredni wpływ na prawo państw członkowskich i staje się częścią ich systemu prawnego. UE sama w sobie jest źródłem prawa, w tym tzw. prawa pierwotnego (Traktaty i ogólne zasady prawa), wtórnego (opartego na Traktatach) oraz przepisów uzupełniających.

SCHENGEN – umowy międzynarodowe zawarte 14 VI 1985 i 19 VI 1990 w Schengen (miejsce w południowo-wschodnim Luksemburgu) przez część państw członkowskich Wspólnot Europejskich w sprawie zniesienia kontroli na granicach między państwami-sygnatariuszami. Obecnie do strefy Schengen należą 22 państwa członkowskie Unii Europejskiej oraz 4 spoza: Islandia, Norwegia, Szwajcaria i Liechtenstein.

EUROREGION – obszar współpracy przygranicznej powstały w wyniku zawarcia umowy przez jednostki samorządu terytorialnego. Współpraca ta ma najczęściej na celu wspólne rozwiązywanie problemów (np. ochrony środowiska) i wspieranie wymiany gospodarczej, inwestycji w infrastrukturę i turystykę.

SPRAWDŹ SIĘ SAM/SAMA!

- ✓ Wymień najważniejsze wydarzenia w historii zjednoczenia Europy.
- ✓ Do jakich najważniejszych zmian doszło w instytucjach i polityce Unii Europejskiej po jej rozszerzeniu na Wschód?
- ✓ Wymień najważniejsze postanowienia traktatu konstytucyjnego.
- ✓ Na czym polega federacyjny, a na czym ponadnarodowy charakter UE? Uzasadnij swoją odpowiedź przywołując kompetencje poszczególnych instytucji unijnych.
- ✓ Scharakteryzuj główne źródła prawa w UE i rodzaje aktów prawnych.